

**ANTON COȘA, CATOLICI DIN MOLDOVA ÎN IZVOARELE
SFÂNTULUI SCAUN (SECOLELE XVII-XVIII), IAȘI,
EDITURA „SAPIENTIA”, 2007, 574 P.**

Lucrarea domnului dr. Anton Coșa se înscrie pe o linie cu care ne-a obișnuit deja, analizând sistematic o serie de aspecte istorice privindu-i pe locuitorii catolici din Moldova. După cum preciza prof.univ.dr. Ștefan S. Gorovei în **Cuvânt înainte**, „încă din vremea studenției” (p. 7), domnul Anton Coșa „a arătat cel mai viu interes pentru istoria catolicilor din Moldova, străduindu-se întru cunoașterea ei pe baza izvoarelor” (p. 7).

Lucrarea de față, susținută ca teză de doctorat la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române București, aduce o contribuție remarcabilă la cunoașterea delicatei probleme a istoriei catolicilor din Moldova, de multe ori subiect de dispută. „Subiectul în sine prezintă un interes deosebit, date fiind împrejurările în care s-a născut însuși principatul est-carpatic, așezarea unei numeroase populații catolice în târgurile moldovenești încă din veacul al XIV-lea, precum și necontenitele relații cu Transilvania, implicând și mișcări demografice” (p. 7).

După **Cuvânt înainte** (semnat de prof.univ.dr. Ștefan S. Gorovei) și **Introducere**, lucrarea este structurată pe patru mari capitole: **Problema originii catolicilor din Moldova; Înfiițarea și evoluția Episcopiei Catolice de Bacău; Protectoratul catolicilor din Moldova; Comunitățile catolice din Moldova**, la care se adaugă **Concluziile**, două impresionante **Anexe: Izvoare inedite privind catolicii din Moldova: „Status animarum” și Catolicii din Moldova în arhiva Congregației „De Propaganda Fide”(secolele XVII-XVIII)**, precum și o consistentă **Bibliografie**.

Lucrarea de față este cât se poate de amplă, ea necuprinzând doar secolele XVII-XVIII așa cum se menționează în titlu ci, „atingând” aspecte care urcă în secolele XIV-XV și coborând în timp până în anii '90 ai secolului XX.

În primul capitol, autorul dezbate problema originii catolicilor din Moldova. Așa cum spune la un moment dat autorul: „prin acest capitol am încercat tocmai să creionăm o imagine cât mai sugestivă și fidelă a comunității catolice din Moldova în ceea ce privește problema originii și identității acesteia, și să o proiectez cât mai clar în ochii cititorului, care, la rândul lui, o va recepta, sper, pozitiv” (p. 51).

În capitolul al II-lea, d-l Coșa argumentează ipoteza potrivit căreia Episcopia din Bacău ar fi înfițată încă de la sfârșitul secolului al XIV. „Dezbateră pe care autorul o provoacă și o conduce în acest capitol este interesantă și folositoare, privind o controversă în care istoricul trebuie să țină seama și de izvoare, și de logică. D-l Coșa aduce câteva argumente noi în favoarea ipotezei că episcopia băcăoană a fost organizată, totuși, la sfârșitul veacului al XIV -lea” (p. 7). Astfel, autorul remarcă de exemplu faptul că „în chiar documentația alcătuită de Arhiepiscopia din Liov în vederea numirii lui Arsengo” (p. 7) ca episcop de Bacău se vorbește despre episcopii de Bacău de mai înainte” (p. 73).

În capitolul al III-lea se analizează problema protectoratului catolicilor din Moldova care, constituie „prin implicațiile interne și internaționale, unul dintre cele mai interesante și, în același timp, importante capitole ale istoriei catolicilor din spațiul moldav” (p. 87). „Protectoratul catolicilor din Moldova, revendicat de către marile puteri europene, era o componentă indisolubilă a unui sistem de protecție aplicat la scara Principatelor Române, în general, vizând lărgirea sferelor de influență în secolele XVII-XIX” (p. 87).

Cel de al IV-lea capitol se constituie într-un repertoriu al localităților catolice din Moldova „prezentate dintr-o multiplă perspectivă: sub aspect istoric, al organizării administrativ-teritoriale, toponimic, al organizării ecleziastice, al evoluției construcțiilor de biserici, fără a adopta un anumit sistem de ierarhizare a acestor așezări catolice, urmărindu-le doar după criteriul alfabetic” (p. 112).

Documentele prezentate în cele două **Anexe**, sunt deosebit de interesante. Cele intitulate *Status animarum*, prezentate în prima anexă, se încadrează „în categoria izvoarelor statistice confesionale, deși registrele cuprind un volum de informații de natură diversă privindu-i pe locuitorii catolici” (p. 209).

În anexa a doua intitulată *Catolicii din Moldova în Arhiva Congregației „De Propaganda Fide” (secolele XVII-XVIII)*, autorul a „dorit o recuperare a memoriei documentelor relative la catolicii din Moldova în intervalul secolelor XVII-XVIII, prezentând documentele din cel mai important fond arhivistic, anume *Arhiva Congregației De Propaganda Fide*” (p. 11), documente constituite din relatările misionarilor catolici despre credincioșii catolici din Moldova. Autorul a intenționat să ofere „un repertoriu de documente care pot ajuta eventuale cercetări viitoare cu privire la catolicii din Moldova. Documentele inserate sunt o oglindă fidelă a vieții acestor credincioși, cu nevoile și nemulțumirile lor de natură socială, ecleziastică ori chiar politică. Documentele provin atât din surse inedite, cât și editate” (p. 11-12). Intervalul cronologic la care se referă acestea nu este ales întâmplător, el fiind identic cu „perioada maximei prezențe în spațiul moldav a misionarilor catolici trimiși aici de către Congregația *De Propaganda Fide*” (p. 294). Din cuprinsul acestor documente aflăm informații referitoare la modul de viață al locuitorilor catolici și ale misionarilor, precum și „prețioase informații privind numărul, limba, tradițiile, etnia, spiritul profund religios al credincioșilor catolici, chiar impactul extern al prezenței lor în Moldova prin ceea ce a însemnat protectoratul revendicat asupra lor de diferitele puteri europene ale vremii” (p. 294).

Cartea scrisă asemenea spuselor marelui nostru istoric Nicolae Iorga, „cu grijă de adevăr, cu compătimire pentru suferinți, cu bucurie pentru triumfurile scump câștigate și, înainte de toate, cu ceea ce învie orice narațiune: cu iubire” (p. 205) a fost pentru autor „o adevărată piatră de încercare prin îmbinarea metodelor istoriei cantitative, scriale, cu cele ale istoriei sociale, ecleziastice ori a diplomatiei misionare” (p. 205). Lucrarea este, fără îndoială, un important reper pentru cercetările viitoare vizând istoria catolicilor din Moldova.